

รูปทรงเสรีในการประติมากรรมของประติมากรชาว สเปน อิตาลี และไทย ในนิทรรศการ

Constructors De Somnis

ศิรินิตย์ ดิรุจิเจริญ

อาจารย์

ภาควิชาจิตรศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

บทคัดย่อ(Abstract)

บทความนี้ต้องการนำเสนอการวิเคราะห์การสร้างสรรค์งานประติมากรรมของประติมากรจากสามประเทศ ประกอบไปด้วย ประเทศสเปน อิตาลี และไทย ซึ่งจัดแสดงร่วมกันในนิทรรศการที่ศูนย์วัฒนธรรม Centre Cultural La Marce ระหว่างวันที่ 19 มกราคม ถึงวันที่ 5 มิถุนายน 2549 ที่เมือง Giron ประเทศสเปน ซึ่งในปัจจุบันมีศิลปินและประติมากรหลายท่านที่สร้างสรรค์ผลงานที่สืบเนื่องและเกี่ยวข้องกัน โดยบทความนี้สื่อถึงการศึกษางานศิลปกรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของปฏิมากรแต่ละคนจากประเทศที่แตกต่างกัน

แนวทางในการศึกษา

1. ศึกษาสาเหตุที่ประติมากรทั้งสามประเทศจึงใช้รูปทรง
ผู้หญิงนำมาถ่ายทอดเป็นผลงานประติมากรรม
2. อธิบายถึงลักษณะและวิธีการสร้างสรรค์
3. ศึกษาวิธีคิดและกระบวนการทำงานในรูปแบบเฉพาะของ
ศิลปินจากแต่ละประเทศ

บทนำ

ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันรูปทรงผู้หญิง และสัญลักษณ์ผู้หญิงถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์ให้กับประติมากร หรืออีกนัยหนึ่งประติมากรเลือกที่จะถ่ายทอดและนำเสนอความคิดผ่านรูปทรงผู้หญิงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษานี้เกิดขึ้นเพื่อค้นคว้า ดังนี้ปัจจัยและสาเหตุที่รูปทรงผู้หญิงเป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่าต่อการนำมาถ่ายทอดเป็นผลงานประติมากรรม

ความสำคัญ

1. เพื่อให้ทราบถึงอิทธิพลของศิลปินในการสร้างสรรค์
2. เพื่อศึกษาถึงเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์
3. เพื่อทราบถึงแนวความคิด ความหมาย และสัญลักษณ์ที่
ศิลปินใช้

วิธีศึกษา

ค้นคว้าข้อมูลที่ตอบสนองของสมมุติฐาน และผลงานของประติมากรจากประเทศต่าง ๆ 3 ประเภทโดยเลือกผลงานที่สำคัญตอบสนองสมมุติฐาน รวมถึงตำราและทฤษฎีมาประกอบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เห็นโครงสร้างทางนามธรรมและรูปธรรมที่สืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ได้เห็นแนวความคิดขบวนการ เทคนิคของการสร้างสรรค์
3. ได้เห็นถึงแง่มุมในเชิงสัญลักษณ์

ความบันเทิงกับสัญลักษณ์แห่งรูปทรงสตรีในงาน

ประติมากรรม

เมื่อกล่าวถึงสตรีเป็นเพศที่เชื่อว่าทุกคนย่อมรู้สึกและมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดีนั้นจะขึ้นอยู่กับการรับรู้ต่าง ๆ ของแต่ละคนว่าจะเลือกนิยามคำ ๆ นี้อยู่ในทัศนะและมุมมองอย่างไร

โดยเฉพาะทางศิลปกรรม ปรากฏว่าศิลปินได้ให้รูปทรงสตรีแสดงถึงความเชื่อทางความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร และการแพร่พันธุ์มนุษย์มาตั้งแต่ครั้งสมัยหินเก่าเมื่อราว 26,000 ปีมาแล้ว รูปทรงเหล่านี้ถูกแสดงออกมาในรูปลักษณะที่แตกต่างกัน บางยุคสมัยแสดงออกเป็นแบบเหมือนจริง บางยุคสมัยแสดงออกเป็นแบบสัญลักษณ์ บางยุคสมัยแสดงออกเป็นแบบนามธรรม ฯลฯ รูปแบบที่แตกต่างกันดังกล่าว ดูเหมือนมีรวมอยู่ในยุคสมัยใหม่นี้ทั้งสิ้น¹

คติความเชื่อลักษณะเช่นนี้ จะปรากฏขึ้นในศิลปะสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในแหล่งก่อนประวัติศาสตร์ในโลก ย่อมมีพื้นฐานมาจากคติความเชื่อทั้งสิ้น อาทิ ประติมากรรมที่ เชื่อว่า วีนัสแห่งวิลเลนดอร์ฟ (Venus of Willendorf) ในยุคหินเก่าที่ทำเป็นก้อนกลม ๆ เป็นสี่รีระ ไม่มีการแสดง หู ตา จมูก และปาก มีแขนอันลีบเล็ก เต้านมใหญ่ ท้องใหญ่คล้ายกำลังตั้งครรภ์ รูปแบบของผลงานโดยส่วนรวมจะมีลักษณะเรียบง่าย การสร้างรูปผู้หญิงในแนวทางนี้อาจเพื่อเหตุผลหลายประการ อาทิ เป็นเครื่องรางของขลัง หรือเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยมนุษย์ในสมัยก่อนเชื่อว่าคงจะให้การคุ้มครองหรือช่วยจัดภัยอันตรายได้ (ดูภาพประกอบที่ 1) และนอกจากนั้น อาจเป็นไปได้ว่า “ประติมากรรมรูปผู้หญิงจึงมิใช่คุณค่าเพียงแต่แสดงออกถึงสิ่งที่สนองความต้องการทางกามารมณ์ของชายเท่านั้น หากแสดงถึงการเกิดของชีวิตใหม่ด้วย ความมีลูกดกของผู้หญิงเท่ากับแสดงถึงความสมบูรณ์

ภาพประกอบที่ 1

ประติมากรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ “วีนัสแห่งวิลเลนดอร์ฟ” (Laussel) เป็นภาพเปลือยแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ พบที่ฝรั่งเศส

ภาพประกอบที่ 2

ชื่อ La Donna (2004)

โดย Tomas Jose Pons Contes.

ศิลปินชาวสเปน

พูนผลและความมีโชคลาก"²

การนำรูปทรงสตรีมาเป็นแรงบันดาลใจและสร้างสรรค์ออกมาเป็นศิลปกรรมนั้นมีมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งนอกจากการนำเสนอและแสดงออกทางด้านสุนทรียภาพแห่งรูปทรงแล้วรูปทรงสตรียังเป็นสื่อและภาษาทางความคิดความเชื่อ นำมาซึ่งการสร้างรูปทรงประติมากรรม เพื่อนำเสนอทัศนะมุมมอง ความคิด โดยผ่านลักษณะและรูปแบบเฉพาะตัวของศิลปินได้อย่างลึกซึ้งอีกด้วย

หากจะมองย้อนและถามถึงสาเหตุของแรงจูงใจนั้นว่าเหตุใดศิลปินจึงนิยมนำรูปทรงของสตรีมาใช้ในการสร้างผลงานศิลปกรรมนั้นคงจะหาคำตอบอย่างละเอียดได้ยาก เนื่องจากแง่มุมและทัศนคติในการนำเสนอมีความซับซ้อน ลึกซึ้งละเอียดอ่อนแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นเหตุผลของความ เป็นมารดาหรือแม่ ผู้ให้กำเนิด ความมั่งคั่งด้านสรีระรูปทรง อารมณ์ ความรู้สึกอ่อนโยน หรือเหตุผลด้านกามารมณ์ ซึ่งผู้สร้างจะเลือกสรรตัดทอนเพิ่มเติมขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ ความคิดและความเชื่อเฉพาะตนเป็นหลัก

ศิลปินที่สร้างผลงานประติมากรรมโดยนำรูปทรงและสัญลักษณ์ของสตรีมาใช้นั้นมีอยู่มาก แต่ผู้เขียนจะขอลำถึงผลงานของประติมากรจากประเทศต่าง ๆ 3 คน โดยทั้งสามคนมีภูมิกำเนิดกันคนละประเทศและมีอุดมคติแห่งแนวคิดและวิถีชีวิตที่แตกต่างกันแต่ใช้รูปทรงสตรีมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม

ประติมากรรมผู้หญิงของสามศิลปินต่างชาติใน นิทรรศการ Constructors De Sommis เมือง Giron Spain

ผลงานชิ้นแรกที่น่าสนใจคือผลงานชื่อ La Donna (2004) ของศิลปินชาวสเปน Tomas Jose Pons Contes ซึ่งเป็นประติมากรรมรูปผู้หญิงคนหนึ่งอยู่ในลักษณะท่านั่ง ที่ค่อนข้างจะเปิดเผยสรีระอย่างอิสระ ตัวผลงานวางท่าทางนั่งพิงกายเล็กน้อย พอสบาย มือขวาวางกายบนศีรษะ เหมือนที่กำลังคิดบางสิ่งและผ่อนคลาย มือซ้ายเท้าแขนรับน้ำหนักตัว ใบหน้าเชิดตรงๆ แสดงอารมณ์ไว้ความรู้สึกเย็นชาไร้กับแค้นที่วางบนศีรษะ ส่วนช่วงลำตัวเน้นลักษณะกล้ามเนื้อที่สมบูรณ์และได้สัดส่วนอย่างงดงาม เท้าขวายกเหนือระดับพื้น ส่วนเท้าซ้ายปล่อยตก (ดูภาพประกอบที่ 2)

เมื่อได้ชมผลงานชิ้นนี้แล้วจะพบว่า ลักษณะการจัดท่าทางของต้นแบบนั้นเชื้อต่อการศึกษากายวิภาค สรีระ สัดส่วนและความงดงามของ Figure ผู้หญิงเป็นอย่างดี ผลงานชิ้นนี้ถูกสร้างขึ้นในขณะที่ศิลปิน Tomas

Jose Pons Contes กำลังศึกษาอยู่ที่ Academia Belle Arti di Firenze ประเทศอิตาลี

โดยปั้นจากต้นแบบหุ่นคนจริง และจัดทำทางตามแบบ นอกจากนี้ยังมีขนาดสัดส่วนที่เท่ากับคนจริง โดยศิลปินใช้วัสดุปูนพลาสเตอร์ และติดตั้งในลักษณะจัดวางในลักษณะ Installation ร่วมกับประติมากรรมผู้ชาย L'uomo (2006) อีกหนึ่งชิ้น โดยจุดมุ่งหมายของ Tomas ต้องการนำเสนอสังขารความจริงบางประการที่สามารถสัมผัสได้ด้วย การรับรู้ในรูปที่ผ่านการตรวจสอบ วิเคราะห์ ทั้งด้านกายภาพ ด้านกายวิภาค (Anatomy) และด้านอารมณ์ในผลงานของเขา ซึ่งคุณค่าผลงานอยู่ตรงสังขารแห่งความจริงทั้งดงาม และบริสุทธิ์ โดยหยุดสุนทรีย์ภาพนี้ไว้ด้วยทักษะฝีมือชั้นสูงของศิลปิน ถ่ายทอดออกมาเป็นรูปปั้นชิ้นเลิศ

ผลงานอีกชิ้นหนึ่งเป็นผลงานชื่อ La Donna ซึ่งจัดแสดงในนิทรรศการเดียวกัน เป็นศิลปินชาวอิตาลีเชื้อ Sasha Vinci เป็นงานประติมากรรมที่สร้างขึ้นในระหว่างปี 2004-2005 วัสดุซีเมนต์พิเศษทำสีดำผสมผงหินอ่อน ลักษณะผลงาน Figure มีขนาดเท่าคนจริง อยู่ในท่านั่งตัวตรง ช่วงแขนและศีรษะเสมือนกำลังทอดเลื้อ แต่ไม่มีแขน ไม่มีศีรษะ และช่วงขาตั้งแต่หัวเข่าขาดหายไป การจัดวาง และติดตั้งผลงานประกอบกับประติมากรรมทรงกลมอีกชิ้นหนึ่ง โดยรูปปั้นจะหันหน้าเข้าหาลูกบอลทรงกลม ห่างกันราว 1 เมตร ซึ่งถือว่าการจัดวางในลักษณะ Installation เช่นเดียวกันกับ Tomas Jose Pons Contes จะเห็นได้ว่าผลงานชุดนี้ของ Sasha Vinci มีเจตนาต้องการเน้นเนื้อหาสาระผลงานเพียงบางส่วน นั่นคือส่วน Figure ตั้งแต่ช่วง ไหล่ หน้าอก หน้าท้อง สะโพก หน้าขา และสิ้นสุดที่หัวเข่า และลักษณะประติมากรรมที่นิ่งตัวตรง เปิดเผยสรีระอย่างชัดเจน แสดง สัดส่วน ปริมาตร ความเต่งตึง ความนุ่มนวลของเส้นเว้า และเส้นโค้งแห่งสตรีได้อย่างสมบูรณ์ (ดูภาพประกอบที่ 3)

แนวความคิดหลักของศิลปิน Sasha Vinci นั้นต้องการสื่อสารถึงความเป็นมารดาแห่งโลกโดยผ่านรูปทรงของผู้หญิงที่มีสัดส่วนความอุดมสมบูรณ์ นั้นหมายความว่าผลงานชิ้นนี้มีได้แสดงบุคลิกภาพ โดยเฉพาะต่างกับผลงานของ Tomas Jose Pons Contes ที่ยังคงบ่งบอกบุคลิกภาพของต้นแบบว่าเป็นใคร

ผลงานอีกชิ้นหนึ่งชื่อ 4 จิตวิญญาณ 2004 โดยศิลปินไทย คือผู้เขียน (ศิรินิตย์ ดีรุจิเจริญ) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ ภาควิชาวิจิตรศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ เป็นผลงานประติมากรรมรูปผู้หญิงแผดที่ยืนผงาดตัวตรงผึ่งผายกอดเคียงกันอยู่ โดยมีมือทั้งสองข้างถือสิ่งคล้ายภาชนะใส่อาหาร

ภาพประกอบที่ 3

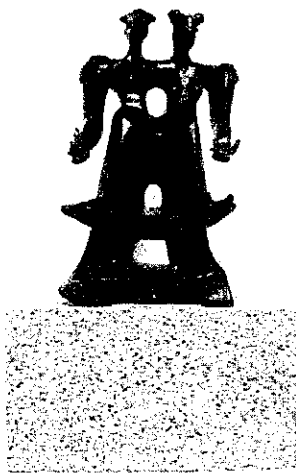

ชื่อ La Donna (2004-2006)

โดย Sasha Vinci

ศิลปินชาวอิตาลีเชื้อ

ภาพประกอบที่ 4

ชื่อ 4 จิตวิญญาณ (2004)
โดย Sirinit Derujijaroen
ศิลปินจากประเทศไทย

และบนภาชนะนั้นมีสิ่งคล้ายเป็นเมล็ดผลไม้สีทอง และช่วงล่างราวหัวเข่ามีหัวสัตว์โผล่ออกมา หน้าตาดคล้ายสุนัข ลักษณะรูปลักษณะของผู้หญิงเป็นการคลี่คลายรูปทรง ไม่มีเค้าโครงความเป็นจริง เหลือแต่สัญลักษณ์ที่รู้ว่าเป็นรูปผู้หญิง ซึ่งแตกต่างจากศิลปินชาวสเปนและอิตาลีโดยสิ้นเชิง มีการสร้างรูปทรงที่อิงกับลักษณะรูปทรงที่เป็นเหลี่ยมตัน Solid Form ผสมกับรูปทรงเรขาคณิต Geometric Form เน้นความงดงามของรูปทรงที่ต้องการคลี่คลายและสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ มีความพิเศษที่การใช้เส้นความกลมกลืนของระนาบ โดยเฉพาะเมื่อแสงตกกระทบจะเกิดน้ำหนักขาวเทาชัดเจนแม้ว่าขนาดผลงานจะขึ้นเล็กก็ตาม (ผลงานชิ้นนี้โดยขยายขนาดความสูง 190 เซนติเมตร ในปี 2005 ที่ศูนย์ประติมากรรมกรุงเทพ)

ผลงานชื่อ 4 จิตวิญญาณ 2004 นี้ต้องการนำเสนอแนวความคิดและความสำคัญเกี่ยวกับ ความเป็นคู่ไม่ว่าจะเป็น คนหรือสัตว์ โดยการนำเสนอรูปผู้หญิงที่มีความละม้ายคล้ายกันสองคนยืนกอดกัน ตัวติดกัน แขนสองข้างถือของบางอย่างเหมือนกัน แขนอีกสองแขนเกาะที่บ่าสองข้างเหมือนกันแม้ว่าเค้าโครงใบหน้าและขนาดสัดส่วนคล้ายกัน แต่ไม่เหมือนกัน ทั้งหมดมีความแตกต่างในรายละเอียดของใบหน้าทรงผม ช่วงตัวและช่วงหน้าอก และวัตถุบางสิ่งบนรูปทรงคล้ายภาชนะก็มีความต่างกัน

ความเหมือนที่แตกต่างในผลงาน 3 เชื้อชาติ

งานศิลปกรรมทั้งสามชิ้นจากสามเชื้อชาติ คือ ประเทศสเปน ประเทศอิตาลี และประเทศไทย สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ ศิลปินทั้งสามท่านได้พยายามนำเสนอมุมมองแห่งความคิด ทักษะ เทคนิค วิธีการ ผ่านรูปทรงของผู้หญิงในมุมมองเฉพาะ บุคคล ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ความหมายเพื่อศึกษาถึงนัยยะที่ซ่อนอยู่ในผลงานประติมากรรมดังนี้

ผลงานของ Tomas Jose Pons Contes ได้นำเสนอความเป็นรูปลักษณะของผู้หญิงที่มีความหมายตรงไปตรงมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกายวิภาค ความเปล่งปลั่ง ความนุ่มนวลของ เส้น ความน่าหลงใหล ความเข้ายวนในรูปกาย และความสมจริงแห่งรูปร่าง เช่น ขนาด สัดส่วน สามารถเทียบเคียงได้ราวกับคนจริง ความพิเศษของชิ้นงานศิลปกรรมอยู่ที่ความสมจริง

อารมณ์ที่ซ่อนอยู่นั้นศิลปินไม่พยายามนำเสนอในความรู้ผ่านใบหน้าแต่จะให้อารมณ์ผ่านท่าทาง โดยปกปิดความรู้สึกไว้ด้วยใบหน้าเมินเฉยและเย็นชานี้คือความหยาบคายของศิลปิน

การจัดท่าทางเป็นการจัดองค์ประกอบให้กล่อมเนื้อทำงาน เช่นมีการยกแขน ปล่อยเท้า เอนกาย ทั้งหมดนี้ทำให้เห็นพลังของกล้ามเนื้อทั้งสิ้น

ผลงานของ Sasha Vinci ศิลปินชาวอิตาลีเลียน ชื่อผลงาน La Donna (2004-2005) มีความเหมือนกันกับผลงานของ Tomas Jose Pons Cortes ตรงที่มีการปั้นขึ้นงานจากต้นแบบคนจริง เน้นสรีระสัดส่วน ผู้หญิงอย่างสมจริง เช่น ลำตัว หน้าอก สะโพก หน้าขา และความโค้งเว้ากล้ามเนื้อที่ปรากฏ แต่จะต่างกันว่า Sasha Vinci ได้ตัดทอนรูปทรงบางส่วนที่ไม่ต้องการนำเสนอออกไป คือช่วงตั้งแต่ลำคอ ศีรษะ และช่วงตั้งแต่หัวเข่าลงไปถึงปลายเท้า

ลักษณะท่าทางเหมือนว่ากำลังจะถอดเสื้อ ซึ่งแตกต่างจากผลงานของศิลปินชาวสเปนอีกประเด็นหนึ่งและการจัดวางที่ประกอบกับรูปทรงกลม ศิลปินได้ใช้สิ่งนี้แทนสัญลักษณ์ของโลกที่เราอาศัยอยู่ซึ่งการจัดวางที่หันลำตัวของงานไปทางรูปทรงกลม (แทนโลกของมวลมนุษยชาติและทุกสรรพสิ่ง) นั้นย่อมแสดงให้เห็นความคิดบางอย่างที่ศิลปินซ่อนไว้แตกต่างกันตามการตีความหมาย เช่น

- ทุกสรรพสิ่ง เกิดมาจากการดาที่เป็นเพศหญิงเหมือนกัน
- พลังแห่งรูปทรงและสัญลักษณ์ความเป็นหญิง ควบคุมความสมดุลโลกนี้ไว้

ทางด้านอารมณ์นั้นศิลปินได้แฝงความรู้สึกถึงกิริยาของประติมากรรมที่เหมือนว่าจะถอดเสื้อแต่ไม่ชัดเจน เพราะได้ตัดออกไปไม่แสดงออก และความรุนแรงทางความรู้สึกระหว่าง รูปทรงกลม

ผลงานของ อาจารย์ศิรินิตย์ ดีรุจิเจริญ ได้สร้างรูปทรงผู้หญิงจากจินตนาการโดยมีอุดมคติและมโนคติปราศจากต้นแบบ หรือหุ่นคนจริง แต่ใช้ต้นแบบจากข้อมูลที่ผสมผสานกันวิเคราะห์จนสรุปออกมาเป็นรูปลักษณะ เป็นภาษาแห่งรูปเป็นตัวละครและบทที่ไม่มีเสียงเพื่อนำเสนอเนื้อหาสาระตามทัศนคติส่วนตัว โดยมีกลิ่นของความเป็นตะวันออกผสมอยู่ในรูปอย่างกลมกลืน

การวิเคราะห์ทางด้านอารมณ์ของชิ้นงานศิลปกรรมมีความรู้สึกเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีมีความทรงเปิดเผยและกล้าเผชิญนำเสนอความหมายบางสิ่งที่ทรงคุณค่าในตัวเอง ความหมายของความเป็นคู่ ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ วัสดุศิลปินได้ใช้วัสดุ Bronze (สำริด) และทำสี (Patina) ในผลงานมีสีเขียวเข้ม ส่วนภาชนะนั้นเป็นสีทอง เพื่อต้องการเน้นย้ำถึงสีที่มีค่าสูงสุดแห่งความเป็นหญิง (ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แฝง)

สัญลักษณ์ที่อยู่ในงานประติมากรรม

ผลงานชื่อ La Donna (2004) ศิลปิน Tomas Jose Pons Cortes ไม่ได้เปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์ของรูปผู้หญิงแต่อย่างใด หมายความว่า ผู้หญิงที่เป็นภาษากลางในตัวมันเอง เช่น เด็กอาจมองผู้หญิงเป็นเหมือน

มารดา น้อยมองผู้หญิงเป็นดังพี่สาว หรือพี่สาวอาจมองแล้วเห็นเป็นน้องสาว หรือลูกของแม่ เป็นต้น ต่างมุมมองตามวิวุฒิภาวะและการตีความกับ ข้อจำกัดของนิยามของผู้คนที่ให้ไว้

สิ่งหนึ่งที่สามารถแทนค่าเป็นสัญลักษณ์ได้มากที่สุด คือ ท่าทาง นั้นสามารถตีความหมายได้ดังนี้

- เป็นท่าทางที่ผ่อนคลายหลังจากทำกิจกรรมการงาน หรือ ภาวะแห่งชีวิตเสร็จแล้วการแสดงออกของท่าทางนั้น ผ่อนคลายสบาย เป็น เสมือนการพักผ่อน

- ท่าทางเหม่อลอยอยู่ในภวังค์ กำลังใช้จินตนาการส่วนลึกอยู่ในภวังค์เหมือนกำลังจะหลับหรือกำลังจะตื่นอยู่ในอาการที่ไม่สนใจร่างกายภายนอก หวนนึกถึงแต่เรื่องภาวะภายในที่ผ่านมาแล้วในอดีต หรืออนาคต ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สร้างสรรค์นัก

ผลงานชื่อ La Donna (2004-2005) ของศิลปิน Sasha Vinci ศิลปินชาวอิตาลีไม่ได้เปลี่ยนแปลงค่าของผู้หญิงเช่นเดียวกันกับศิลปินชาวสเปนแต่ใช้วิธีการ ลดทอน และตัดรูปทรงให้เหมือนเพียงเนื้อหาสาระที่ต้องการ คือหัวไหล่ หน้าอก ลำตัว สะโพกและหน้าขา ซึ่งมีองค์ประกอบของความเป็นประติมากรรมที่ถูกต้องตามกายวิภาคศาสตร์

สัญลักษณ์ที่ค้นพบเด่นชัดที่สุดมีดังนี้ ลักษณะท่าทางเสมือนว่า กำลังตั้งใจถอดเสื้อเน้นส่วนช่วงบนให้เห็นชัดหากเป็นหุ่นคนจริงต้นแบบรูป ปกติก็คงจะไม่เห็นหน้าตาของต้นแบบ

นอกจากนี้ยังสามารถตีความในด้านลบได้อีกว่า การที่ศิลปิน สร้างผลงานที่ลดทอน ตัดทอน หรือเลือกเพียงบางส่วนมานั้นเป็นไปได้ไหม ว่าสิ่งที่ขาดหายไป เช่น ส่วนหัว ส่วนขา หากมองในเชิงวิพากษ์แสดงถึง ทักษะของผู้คนที่มองเห็นความสำคัญด้านอื่น โดยไม่สนใจความรู้สึกนึกคิด และจิตวิญญาณแห่งเพศหญิงเป็นเพียงความพิการที่สังคมสร้างขึ้นจนเป็น วัฒนธรรมการกดขี่ทางเพศ

ลักษณะและรูปพรรณของต้นแบบที่ศิลปินเลือกนั้นมีความ สมบูรณ์ทางร่างกายที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ที่สมบูรณ์ เห็นได้จากสะโพกที่ ใหญ่ผายกว้างซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดรูปทรงกลมที่ศิลปินแทน สัญลักษณ์ของโลก (world) ก็สามารถมองความหมายได้เป็นอย่างอื่น เช่น รูปทรงกลมธรรมดาเป็นแค่เพียงการจัดวางองค์ประกอบ เป็นจุดนำสายตา เป็นความไม่คงที่หรือเป็นโลกในความหมายของศิลปิน

ผลงานชื่อ 4 จิตวิญญาณ (2004) ศิลปิน ศิรินิตย์ ติรุจิเจริญ ใช้ สัญลักษณ์ที่ศิลปินคิดรูปแบบเฉพาะและสรุปเพิ่มเติมลดทอนเปลี่ยนรูปทรง รูปตามจินตนาการจึงสรุปออกมาเป็นรูปผู้หญิงอีกครั้งในมุมมองส่วนตัวนั้น

เท่ากับว่าวิธีคิดเป็นไปในเชิงสัญลักษณ์ก่อนถ่ายทอดออกเป็นประติมากรรม

นอกจากนี้วัตถุบางอย่างคล้ายภาชนะใส่อาหารก็อาจตีความได้ว่าไม่ต้องการให้บ่งบอกสถานภาพชัดว่าเป็นสิ่งใด แต่ทำหน้าที่รองรับบางสิ่งที่มีค่า เนื่องจากว่าภาชนะมีสีทองบนมือข้างขวามีวัตถุบางประการคล้ายเมล็ดพืชสีทอง แต่ไม่บ่งบอกว่าเป็นอะไรแน่ชัด สีเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นนัยยะว่าสำคัญมากทั้งสองชิ้น หัวสัตว์คล้ายสุนัขยื่นหน้าออกมาเพียงหัว หากสังเกตลำตัวสุนัขจะต่อเนื่องกันกับบริเวณหัวเข่า ของรูปไว้ผู้หญิงทั้งสองคล้ายม้วน ซึ่งหัวสัตว์คล้ายสุนัขนี้มีอาการท่าทางกำลังเห่าหอน (เห็นภาพแต่ได้ยินเสียง)

ตำแหน่งของผลงาน

ในผลงานของศิลปินชาวสเปน Tomas Jose Pons Contes ตำแหน่งผลงานนั้นจะเป็นสิ่งสำคัญมากเนื่องจากต้องสร้าง ผลงานให้อยู่ระดับสายตากำหนดฐานสูงประมาณ 1 เมตร และมีฐานรองรับ โดยมีการสร้างทอกลมมาเป็นตัวรองรับบริเวณหลังคล้ายพนักพิงและมีมือซ้ายเกาะอยู่ โดยปลายทออีกด้านหนึ่งอิงผนังและบริเวณปลายเท้าขวาล้นกว่าไม่อิงกับผนังติดอยู่กับเท้าของรูปปั้น ซึ่งศิลปินต้องการย้ำถึงลักษณะท่าทางธรรมชาติของต้นแบบ (Model) แต่นำมาเปลี่ยนค่าเป็นทอลักษณะกลมโดยใช้วัสดุที่เบา เช่น ทอพลาสติก PVC และทำสีให้กลมกลืนกับประติมากรรมคือสีขาว

ผลงานของศิลปินชาวอิตาลีเลียน Sasha Vinci จะแตกต่างโดยไม่ได้ต้องการฐานติดตั้งผลงาน วางตำแหน่งผลงานที่พื้นหมายถึงเพียงศิลปินต้องการให้ตำแหน่งการชมผลงานอยู่ต่ำกว่าสายตาบ่งบอกสถานภาพของผลงานลักษณะนี้คล้ายว่าเป็นความธรรมดาต่ำต้อยไม่ต้องการยกระดับความสำคัญหรือไม่ หรือต้องการนำเสนอมุมมองเช่นนี้เพื่อแสดงถึงคุณค่าในสัญลักษณ์ที่ผู้หญิงกับพื้นทางเดินทั่วไปหรือว่าต้องการทำลายกฎเกณฑ์แบบประเพณีประติมากรรมต้องมีฐาน

ผลงานของศิลปินชาวไทย ศิรินันต์ ศิริจุเจริญ เนื่องจากผลงานมีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับผลงานชิ้นอื่น ดังนั้นฐานจึงจำเป็นต่อผลงานยังคงอยู่ในแบบประเพณีนิยมคือ ประติมากรรมต้องมีฐานซึ่งศิลปินเลือกใช้ฐานซ้อนกัน 2 ชั้น ด้านล่างเป็นฐานไม้ และช่วงบริเวณต่อกันตัวผลงานเป็นหินแกรนิต

อิทธิพลในผลงานของศิลปินทั้ง 3

ผลงานของศิลปิน Tomas Jose Pons Contes ชาวสเปน มีลักษณะรูปแบบเหมือนจริงหรือคาดว่าได้รับอิทธิพลจากลัทธิเรียลลิสม์ ประติมากรรมลัทธิเรียลลิสม์ (Realism sculpture) หรือสัจนิยม ซึ่งเริ่มที่

ประเทศฝรั่งเศสประมาณ ค.ศ. 1850 โดยเป็นลัทธิที่มีคตินิยมในการสร้างสรรค์ที่มีรูปแบบให้เห็นชีวิตและสิ่งแวดล้อมอย่างสมจริง กล่าวคือ ตามเหตุผลที่น่าเชื่อถือของลัทธิว่าความจริงทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ที่มนุษย์ในแต่ละวัน ซึ่งต่างกับลัทธิรีโอ-คลาสสิกที่ลอกเลียนแบบประติมากรรมกรีกและโรมัน ส่วนลัทธิโรแมนติก จะอยู่กับอารมณ์สะท้อนใจแห่งความเพ้อฝัน ประติมากรรมที่มีชื่อเสียงที่เห็นผลงานเด่นชัดได้แก่ คาร์ปี (Carpeaux)

สาเหตุการสร้างประติมากรรมลัทธิเรียลลิสม์ ได้แก่

1. สนองตอบด้านความเชื่อ โดยเชื่อว่าจักรวาลเป็นสิ่งที่มีความจริงตัวตนจริงๆโดยถือว่าโลกและวัตถุเป็นสิ่งที่อยู่จริงเช่นเดียวกับจิต และมีอยู่อย่างอิสระปราศจากจิตควบคุม
2. สนองตอบด้านจิตใจและอารมณ์ สร้างความรู้สึกแห่งความเป็นจริงให้ผู้ชมเกิดความปิติยินดีจากเรื่องราวที่มีอยู่จริง

สรุปได้ว่า รูปแบบประติมากรรมลัทธิเรียลลิสม์ มีรูปแบบเหมือนจริงมากกว่าจินตนาการ หากเป็นจินตนาการก็เป็นจินตนาการที่เหมือนจริง³ ผลงานของศิลปิน Sasha Vinci ชาวอิตาลีคน คาดว่าได้รับอิทธิพลของศิลปะลัทธิโฟวิสม์ โดยมีแกนนำคือ อังรี มาติสส์ (Henri Matisse)

สาเหตุการสร้างประติมากรรมลัทธิโฟวิสม์ ได้แก่

1. สนองตอบด้านความเชื่อ โดยเชื่อว่าธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถแสดงออกโดยไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งดีเสมอไป ขึ้นอยู่กับความรู้สึกพึงพอใจ
2. สนองตอบด้านจิตใจและอารมณ์ สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกในด้านไม่ดีมากกว่าด้านดี โดยสร้างพลังแห่งความคิดให้รับรู้ในสิ่งที่ตนพอใจ

สรุปได้ว่ารูปแบบประติมากรรมลัทธิโฟวิสม์ ไม่นิยมรูปแบบเหมือนจริงแต่อาศัยเรื่องราวที่เป็นจริงมาจินตนาการและลดสัดส่วนที่สำคัญออกไป⁴ และผลงานของ ศิรินิตย์ ธีรจิเจริญ ศิลปินชาวไทยคาดว่ามียิทธิพลในการสร้างผลงานประติมากรรมจากลัทธิคิวบิสม์

ประติมากรรมลัทธิคิวบิสม์ (Cubism sculpture) เริ่มประมาณ ค.ศ.1907 ในประเทศฝรั่งเศสซึ่งนับว่าลัทธินี้เป็นต้นกำเนิดประติมากรรมนามธรรมที่แสดงออกอย่างอิสระในด้านรูปทรง เนื่องจากลัทธินี้สร้างสรรค์รูปแบบตามความรู้สึกมากกว่าตามที่สายตามองเห็นทั่วไป และรูปทรงที่เห็นย่อมไม่จำเป็นต้องอาศัยจากธรรมชาติเพียงแหล่งเดียว รูปทรงที่มองเห็นหรือนำมาถ่ายทอดมีอยู่ทุกหนแห่ง อาจเป็นเหลี่ยมหรือลูกบาศก์

ง่าย ๆ ก็สามารถให้ความรู้สึกได้ ดังนั้น ประติมากรรมลัทธินี้จึงแสดงออกอย่างอิสระในทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นรูปทรงธรรมชาติ เรขาคณิต และอิสระล้วนแล้วให้ความรู้สึกทั้งนั้นเมื่อพบเห็นศิลปินผู้นำลัทธิเป็นทั้งจิตรกรและประติมากร คือ ปิคัสโซ (Picasso) และประติมากรคนอื่น ๆ ได้แก่ อาร์คิปเงโก (Archipenko) แอนชาเลส (Gonzales) ลิปชิตซ์ (Lipchitz) โลรองส์ (Laurents) เป็นต้น

สาเหตุการสร้างประติมากรรมลัทธิคิวบิสม์ ได้แก่

1. สนองตอบด้านความเชื่อ โดยเชื่อว่าธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวสามารถมองได้หลายด้านโดยแต่ละด้านจะมีมุมมองที่เป็นรูปทรงได้หลายรูปแบบ
2. สนองตอบด้านจิตใจและอารมณ์ ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกในด้านความคิดและจินตนาการผู้ชมเกิดความประทับใจหรือสะท้อนใจได้จากรูปทรงนั้น ๆ

สรุปได้ว่า รูปแบบประติมากรรมลัทธิคิวบิสม์ แสดงรูปแบบจินตนาการและลดทอนคัดลอกส่วนที่สำคัญออกนับว่าเป็นพื้นฐานในผลงานประติมากรรมแบบนามธรรมจริง ๆ⁵

บทสรุป

สิ่งหนึ่งที่ศิลปินทั้งสามคนใช้เหมือนกันคือจินตนาการ แรงบันดาลใจและรูปทรงของผู้หญิง ศิลปินชายจากทั้งสามประเทศ มีความรู้สึกอ่อนไหวและสะท้อนอารมณ์กับลักษณะของผู้หญิงอย่างมากอีกทั้งลักษณะการทำงานของศิลปินชาวสเปนและอิตาลีเลียนมีขบวนการที่สร้างสรรค์จากต้นแบบจริง (Model Nud) ยิ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจใคร่รู้จากการสังเกต สัมผัส (ด้วยสายตา) และการโต้ตอบอารมณ์ส่วนลึก ทั้งนี้ชาติตะวันตกทั้งประเทศสเปนและประเทศอิตาลีมีวัฒนธรรมการสร้างผลงานจากหุ่นเปลือยมาช้านาน ตั้งแต่อาณาจักรกรีกโรมัน และเป็นเรื่องปกติแตกต่างจากชาวเอเชีย ลักษณะเริ่มต้นในการสร้างงานมีความต่างเรื่องประเพณี และวัฒนธรรมเป็นส่วนแบ่งที่เห็นเด่นชัดส่งผลต่อชิ้นงาน (การเรียนการสอนศิลปะของภาครัฐ Subject Nud มีน้อยมาก) แสดงว่าการค้นหาสุนทรีย์ภาพที่ถูกปกปิดและลึกซึ้งที่ซ่อนอยู่ภายใต้สัญลักษณ์แห่งความเป็นมารดาและความเป็นสตรีเพศในทุก ๆ ด้านทุกแง่มุมตามกระแสของวัฒนธรรมศิลปะในอดีตและ การนำเสนอทัศนะออกมาเป็นผลงานประติมากรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านรูปแบบ ในการสร้างสรรค์ศิลปินชาวสเปนและอิตาลีเลียนจะใช้รูปแบบที่เหมือนจริงโดยมีต้นแบบ Model Nud (นามธรรม) เป็นหุ่นให้ใช้วิธีการศึกษาตามหลักกายวิภาค (Anatomy) ผลงานออกมาสมจริง ส่วนศิลปินชาวไทยใช้

รูปแบบการสร้างสรรค์โดยผ่านจินตนาการแห่งรูปทรงผู้หญิง หรือรูปเรื่องราววิเคราะห์สังเคราะห์รูปแบบและสัญลักษณ์ ทั้งหมดไว้แล้วจึงแสดงออกมาเป็นผลงานไม่ยึดกับหุ่น ต้นแบบ

2. ด้านเนื้อหา ศิลปินชาวสเปน Tomas Jose Pons Contes ได้นำเสนอแนวความคิดด้านสรีระกายภาพโดยต้องการให้เปิดเผยสัจจะธรรมชาติความงามความจริงในสรีระของมนุษย์ ศิลปินมองเห็นสุนทรีย์ภาพและพยายามถ่ายทอดออกมา ส่วนศิลปินชาวอิตาลี Sasha Vinci ก็เช่นเดียวกัน แต่เนื้อหาหลักมีการสอดแทรกแง่มุมของสภาพแวดล้อมและ แง่มุมแห่งความเจ็บป่วย (พิการ) ด้านกายภาพและด้านจิตใจ ศิริินดิย์ ดีรุจิเจริญ เป็นการนำเสนอความสัมพันธ์ของชีวิตในเชิงเสียดสีระหว่างมนุษย์ผู้ประเสริฐกับสตรี
3. ด้านสัญลักษณ์ ศิลปินชาวสเปน Tomas Jose Pone Cortes ใช้สรีระผู้หญิงและเพศเปิดเผยร่วมกับท่าทางในหน้าที่เย็นชา เป็นสัญลักษณ์หลัก ส่วน Sasha Vinci ใช้สัญลักษณ์ผู้หญิงที่ ส่วนหัวแขนและขาออกเหลือเพียงลำตัวมีรูปทรงกลมแทน ศูนย์กลางแห่งโลก ศิริินดิย์ ดีรุจิเจริญ ใช้รูปทรงผู้หญิงนั่ง ในท่าทางสงบแสงยังมีสัตว์และวัตถุคล้ายภาชนะใส่อาหาร ร่วมกับผลงานประติมากรรมอีกด้วย

ผลงานศิลปกรรมชุดนี้นำเสนอในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งใช้การ ตรวจสอบตลอดจนการมองผลสัมฤทธิ์ ในเชิงคุณค่าต่อมวลมนุษย์ จาก มุมมองของศิลปิน และพยายามนำเสนอถ่ายทอดสู่สาธารณชนให้ได้ วิพากษ์วิจารณ์ และนำเสนอคุณค่าต่อสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กำจร สุนพงษ์ศรี ประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก

มัย ตะติยะ ประติมากรรมพื้นฐาน 1, กรุงเทพฯ : ศิลปบรรณา, 2549

อัศนีย์ ขุอรุณ ศิลปะวิชาการ, โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ, ครั้งที่ 1 : 2540

ประวัติผู้เขียน

นายศิริินดิย์ ดีรุจิเจริญ

การศึกษา - ศิลปบัณฑิต (สาขาประติมากรรม) มหาวิทยาลัยศิลปากร

- ศิลปมหาบัณฑิต (สาขาประติมากรรม) มหาวิทยาลัยศิลปากร